

PREDOMINACJA PARTII LIBERALNO-DEMOKRATYCZNEJ
W SYSTEMIE PARTYJNYM JAPONII –
WYBRANE ASPEKTY

System partii dominującej – ujęcie teoretyczne

Badania poświęcone partiom politycznym nierozzerwalnie są związane z badaniami nad systemami partyjnymi, w których te partie funkcjonują. Systemy partyjne zaczęły konstytuować się w drugiej połowie XIX wieku, w tym samym momencie, w którym powstawały nowoczesne ugrupowania polityczne. Wylanianie się tych systemów można uznać za bezpośredni rezultat rozszerzenia prawa wyborczego na te grupy społeczne, które uprzednio go nie miały. Jak zauważył kanadyjski politolog Robert McKenzie, nowoczesny system partyjny stanowi bezpośredni produkt ekspansji elektoratu¹.

W literaturze przedmiotu zauważalna jest wielość definicji systemu partyjnego. Najczęściej jest on definiowany jako grupa partii politycznych działających według prawnie określonych reguł w ramach danego społeczeństwa². Do rangi klasycznych urosły zwłaszcza ujęcia definicyjne M. Duvergera, J. Blondela oraz G. Sartoriego. Francuski badacz Maurice Duverger w swojej pracy *Les Partis Politiques* stwierdził, że system partyjny to formy i sposoby koegzystencji partii politycznych w danym kraju³. Zgodnie z definicją innego przedstawiciela francuskich nauk politycznych Jeana Blondela system partyjny stanowi konfigurację powstającą w danym kraju na skutek wymogów prawnych oraz wzajemnego oddziaływania na siebie partii politycznych⁴. Jeden z najbardziej uznanych współczesnych teoretyków polityki Giovanni Sartori określił system partyjny jako system interakcji wynikający z konkurencji pomiędzy partiami⁵.

¹ R. McKenzie, *British Political Parties*, New York 1955, s. 6.

² *Współczesne partie i systemy partyjne. Zagadnienia teorii i praktyki politycznej*, red. W. Sokół, M. Żmigrodzki, Lublin 2008, s. 108.

³ M. Duverger, *Political Parties*, London 1965, s. 203.

⁴ J. Blondel, *Comparing Political Systems*, New York–Washington 1972, s. 98.

⁵ G. Sartori, *Parties and Party Systems. A Framework for Analysis*, Cambridge 1976, s. 44.

Systemy partyjne pozostają w ścisłym związku z systemami politycznymi, w ramach których funkcjonują, czego rezultatem jest obserwowalna trudność, z jaką tworzone są ich analizy porównawcze czy szersze i ogólniejsze charakterystyki. Wyjście poza ramy konkretnych przypadków systemów partyjnych danych państw umożliwia typologię układów partyjnych. W literaturze przedmiotu zauważalna jest wielość ujęć klasyfikacyjnych systemów partyjnych, które opierają się na różnorodnych elementach systemu. Jedno z najbardziej rozpowszechnionych podejść za podstawowe kryterium typologii przyjmuje liczbę partii w systemie⁶.

Niezwykle trafne wydaje się stwierdzenie Arenda Lijpharta, który uznał, że teoretyczna użyteczność schematów klasyfikacyjnych zależy od ich celu. Jeżeli kogoś interesuje jakość demokracji, to należy zachować typologię opartą na liczbie partii, lecz jeżeli głównym przedmiotem zainteresowania w wymiarze teoretycznym pozostaje stabilność demokracji, to powinna zostać ona odrzucona⁷. Niedoskonałości w ilościowym podejściu do klasyfikacji systemów partyjnych, podobnie jak A. Lijphart, widział również Giovanni Sartori, który wychodził z założenia, że aby lepiej rozpoznawać mechanizm układu, kryterium ilości należy uzupełnić innymi elementami, które dokładniej mogą określić poszczególne typy systemów. Jest on postulatorem podejścia ilościowo-jakościowego, gdyż, jak twierdzi, liczba partii ma znaczenie, świadcząc o stopniu koncentracji władzy. Jednak takie podejście oddaje jedynie format systemu partyjnego i jest pozbawione możliwości ukazania zachodzących w jego obrębie mechanizmów, składających się na sposób funkcjonowania układu. Włoski badacz zaproponował model klasyfikacji systemów partyjnych, który łączy w sobie zarówno kryteria ilościowe, jak i jakościowe. W przedstawionym w 1976 r. modelu Sartori jako kryteria wykorzystał liczbę partii oraz ideologiczny i światopoglądowy dystans między nimi, biorąc pod uwagę również intensywność konfliktów międzypartyjnych i znaczenie poszczególnych ugrupowań. Wyróżnił on: system dwupartyjny, umiarkowany pluralizm, spolaryzowany pluralizm oraz system partii predominującej⁸.

W systemie dwupartyjnym największą rolę odgrywają dwie bipolarnie zwrócone wobec siebie partie, które konkurują o absolutną większość mandatów parlamentarnych. Stronictwo zwycięskie w danych wyborach zdobywa wystarczającą większość parlamentarną i rządzi samodzielnie. W modelu tym występują dwa bieguny konkurencji – lewicowy i prawicowy. Przykładem jego funkcjonowania może być Wielka Brytania czy USA.

Umiarkowany pluralizm charakteryzuje się występowaniem przynajmniej trzech relewantnych partii, z których każda ma szansę na wyborcze zwycięstwo i sformułowanie rządu. Typ ten może przybierać zróżnicowane postacie, głównie w zależności

⁶ M. Sobolewska-Myślik, *Partie i systemy partyjne na świecie*, Warszawa 2004, s. 105.

⁷ A. Lijphart, *Typologies of democratic Systems*, „Comparative Political Studies” 1968, t. 1, s. 35.

⁸ G. Sartori, *Parties...*, s. 324.

od tego, czy występuje samodzielny rząd bez koalicjanta, czy zawiązywane są koalicje. Występują w nim dwa bieguny rywalizacji (lewica i prawica), relatywnie nieodległe od siebie. Model ten funkcjonuje między innymi w Norwegii i Holandii.

System spolaryzowanego pluralizmu tworzony jest przez więcej niż trzy partie, zwykle pięć–sześć ugrupowań. Jego charakterystyczną cechą jest fakt, że na osi lewica – prawica występuje wyraźnie zarysowane centrum zajęte przez jedną bądź większą ilość partii. W układzie tym niezwykle często występuje opozycja antysystemowa, negująca filary, na których opiera się dany system polityczny. Ugrupowania w spolaryzowanym pluralizmie są silnie zideologizowane, co powoduje, że konkurencja między nimi, częściej niż na kwestiach pragmatycznych, koncentruje się na fundamentalnych wartościach i zagadnieniach światopoglądowych. Pewne cechy tego modelu można odnaleźć na gruncie polskim.

Model partii dominującej w przeciwieństwie do pozostałych nie jest związany z określoną liczbą ugrupowań, może istnieć w warunkach funkcjonowania zarówno dwóch, jak i wielu partii. Cechą charakterystyczną tego systemu jest zdobywanie przez stronnictwo dominujące potrzebnej do sformułowania rządu większości. Należy podkreślić, że zdaniem G. Sartoriego większość ta nie musi być bezwzględna. Aby dany system uznać za system partii dominującej, konieczne jest odniesienie zwycięstwa w wyborach przez to samo ugrupowanie w trzech następujących po sobie elekcjach.

Za wyrazisty przykład systemu partii dominującej, mimo jego zachwiałań w ostatnich latach, należy uznać system partyjny Japonii, w którym Partia Liberalno-Demokratyczna od momentu swojego powstania w 1955 r. jedynie dwukrotnie (w roku 1993 oraz 2009) na skutek wyborczych porażek została na krótkie okresy pozbawiona władzy. W pozostałych elekcjach zaś odnosiła zwycięstwa, które w większości przypadków pozwalały jej na osiągnięcie w parlamencie większości bezwzględnej i w rezultacie sprawowanie rządów samodzielnych.

Pomimo pewnych podejmowanych w ostatnich latach prób zakwalifikowania systemu partyjnego Japonii jako systemu dwupartyjnego, które są podejmowane chociażby w źródłach internetowych aspirujących do miana encyklopedii, a w rzeczywistości mających niewielką wartość poznawczą (Wikipedia), słuszne wydaje się postawienie hipotezy, że system partyjny Japonii pozostaje, zgodnie z założeniami klasyfikacji G. Sartoriego, systemem partii dominującej, w której dominującą pozycję zajmuje Partia Liberalno-Demokratyczna.

Powstanie Partii Liberalno-Demokratycznej i jej pozycja po kolejnych elekcjach

Partia Liberalno-Demokratyczna (PLD) powstała 15 listopada 1955 r. na skutek połączenia dwóch relewantnych ugrupowań: Japońskiej Partii Demokratycznej i Partii Liberalnej. W rezultacie tej politycznej fuzji po raz pierwszy w historii Japonii wszyscy najbardziej wpływowi politycy konserwatywni stali się członkami jednego stronnictwa. W tym samym roku, nieco wcześniej, doszło również do znaczących przegrupowań po lewej stronie japońskiej sceny politycznej i nastąpiło zjednoczenie obu skrzydeł w Japońskiej Partii Socjalistycznej. Powstanie Partii Liberalno-Demokratycznej było poniekąd odpowiedzią na połączenie się socjalistów.

By podkreślić wagę przekształceń sceny politycznej w roku 1955, wprowadzono w japońskiej politologii termin „system 1955 roku”, który następnie zapisał się na stałe w światowej literaturze przedmiotu. Za charakterystyczną cechą „systemu 1955 roku” należy uznać zdecydowaną dominację PLD, która nieprzerwanie przez 38 lat w kolejnych wyborach parlamentarnych uzyskiwała bezwzględną większość, pozwalającą jej na samodzielne konstruowanie gabinetu. W tym okresie jedynie w roku 1983 PLD zawarła koalicję parlamentarną z innym ugrupowaniem – Nowym Klubem Liberalnym, który ze względu na niewielką ilość przypadających mu mandatów nie wywierał zauważalnego wpływu na rządy⁹. Ten okres gabinetu koalicyjnego nie trwał długo, gdyż już w wyborach 1986 r. PLD odniosła znaczące zwycięstwo, zdobywając 300 mandatów w liczącej wówczas 511 osób Izbie Reprezentantów (izbie niższej parlamentu), co stanowiło najbardziej zdecydowany elekcyjny sukces w dotychczasowej historii tej partii. W czerwcu 1993 r. opozycja wystąpiła z wotum nieufności wobec rządu PLD, kierowanego przez Kiichi Miyazawę, któremu zarzuczano wstrzymywanie reform politycznych. Doprowadziło to do rozwiązania Izby Reprezentantów i przeprowadzenia wyborów, w których Partia Liberalno-Demokratyczna poniosła porażkę, uzyskując 223 mandaty, w wyniku czego straciła możliwość sprawowania rządów¹⁰. Rok 1993, w którym PLD została odsunięta od władzy przez Japońską Partię Socjalistyczną i jej mniejszych koalicjantów, uznaje się za datę końcową funkcjonowania „systemu 1955 roku”¹¹.

Okres funkcjonowania Partii Liberalno-Demokratycznej jako ugrupowania opozycyjnego nie trwał długo, gdyż już w następnych wyborach parlamentarnych, przeprowadzonych 20 października 1996 r. zdobyła 239 mandatów, co pozwoliło jej na skonstruowanie samodzielnego rządu. W kolejnych następujących po sobie

⁹ K. Żakowski, *Wewnątrzpartyjne uwarunkowania polityki japońskiej Partii Liberalno-Demokratycznej wobec Chin w latach 1955–2006*, Łódź 2012, s. 23.

¹⁰ S. Kubas, *Konsolidacja demokracji w systemie politycznym. Przykład powojennej Japonii (1945–2010)*, Katowice 2011, s. 135.

¹¹ K. Żakowski, *Wewnątrzpartyjne uwarunkowania...*, s. 23–24.

elekcjach PLD utrzymywała dominującą pozycję partii rządzącej. Blisko jej utraty była w roku 2003, kiedy procentowo korzystniejszy wynik uzyskała Partia Demokratyczna (PD), jednakże po przeliczeniu głosów na skutek praw rządzących japońską ordynacją wyborczą okazało się, że większa liczba mandatów w Izbie Reprezentantów przypadła PLD. Wybory roku 2003 świadczyły o zyskiwaniu coraz większej popularności przez PD wśród japońskiego społeczeństwa i umacnianiu jej pozycji w systemie partyjnym, jednak kolejne, przeprowadzone 11 września 2005 r. przyniosły temu ugrupowaniu wyraźną porażkę, która skutkowałą zdobyciem jedynie 117 mandatów. W tej samej elekcji PLD uzyskała 296 mandatów, które razem z 31 miejscami parlamentarnymi jej koalicjanta – partii Komeito dały tym dwóm ugrupowaniom konstytucyjną większość 2/3 głosów w Izbie Reprezentantów.

Znaczącą zmianę na japońskiej scenie politycznej przyniosły przedterminowe wybory przeprowadzone 30 sierpnia 2009 r. W elekcji tej PLD poniosła druzgocącą porażkę, zachowując jedynie 112 mandatów w Izbie Reprezentantów, co stanowiło zdecydowanie najgorszy wyborczy rezultat tej partii od momentu jej powstania w roku 1955. PLD status największego ugrupowania parlamentarnego utraciła na rzecz PD, która uzyskała 308 miejsc w izbie niższej japońskiego parlamentu, co dało jej możliwość sprawowania samodzielnych rządów. Partia Liberalno-Demokratyczna po raz drugi w historii swojego funkcjonowania musiała pogodzić się z rolą stronnictwa opozycyjnego i po raz pierwszy z pozycją nie największej partii parlamentarnej.

W skali przegranej PLD w roku 2009 niektórzy badacze dopatrują się prawdziwego przełomu i urzeczywistnienia zmiany systemowej, mającej cechy zupełnie nowej jakości, której następstwem będzie ukonstytuowanie się systemu dwupartyjnego z dwoma głównymi aktorami – PLD i PD, cyklicznie zmieniającymi się na pozycji partii rządzącej¹². Wydaje się, że tego rodzaju stwierdzenie jest uzasadnione i w przyszłości może okazać się słuszne. Obecnie jednak należy je traktować jako odważną hipotezę, której słuszności mogą dowieść jedynie kolejne zwycięstwa wyborcze Partii Demokratycznej, gdyż to z roku 2009 wciąż pozostaje jednorazowe, a już trzy lata po nim, w roku 2012 Partia Liberalno-Demokratyczna ponownie odniosła elekcyjny sukces, pozwalający jej na skonstruowanie gabinetu i powrót do dominującej pozycji w japońskim systemie partyjnym.

Struktura organizacyjna Partii Liberalno-Demokratycznej

Najważniejszym jednoosobowym organem w Partii Liberalno-Demokratycznej jest przewodniczący, będący zgodnie ze statutem PLD najwyższym pełnomocnikiem

¹² K. Żakowski, *Japonia po wyborach do Izby Reprezentantów w 2009 roku*, [w:] *Współczesna Azja Wschodnia. Wybrane zagadnienia*, red. K. Żakowski, Łódź 2011, s. 216.

partii, reprezentującym ją na zewnątrz i zarządzającym ugrupowaniem jako całością. Kandydat na przewodniczącego powinien mieć ukończone 20 lat i uzyskać poparcie przynajmniej 20 członków partii. O wadze tego stanowiska świadczy fakt, że w praktyce politycznej rolę kierowania rządem powierza się niemal automatycznie przewodniczącemu¹³.

Przewodniczący zgodnie z art. 6 Statutu PLD może mianować wiceprzewodniczącego partii. W dotychczasowej historii ugrupowania stanowisko to miało charakter honorowy i nie wiązało się z realnymi uprawnieniami. Wiceprzewodniczący zajmowali się chociażby dbaniem o zachowanie harmonii wewnątrzpartyjnej w razie nasilenia się rywalizacji pomiędzy frakcjami¹⁴.

Niezwykle istotne w partyjnej strukturze jest stanowisko sekretarza generalnego, które można uznać za drugi po przewodniczącym najważniejszy jednoosobowy organ w ugrupowaniu. Zgodnie z art. 8 Statutu PLD rolą sekretarza jest wspieranie przewodniczącego i asystowanie mu w zarządzaniu „sprawami partii”. W praktyce jego rola sprowadza się do administrowania funduszami partii i zajmowania się kwestiami kadrowymi. Obszary władzy i działań sekretarza generalnego sprawiały, że osoby piastujące to stanowisko dość łatwo mogły zwiększać swoje wpływy w ramach PLD. W początkowych latach funkcjonowania partii na stanowisko sekretarza był powoływany przedstawiciel frakcji, którą jednocześnie reprezentował przewodniczący, jednak w latach 70. zmieniono tę regułę i drugie stanowisko w stronnictwie zaczęło być powierzane reprezentantom innych wewnętrznych grup niż ta, do której należy przewodniczący¹⁵.

Sekretarz generalny wraz z przewodniczącym, wiceprzewodniczącym, przewodniczącym Rady Generalnej, przewodniczącym Rady Badań Politycznych, przewodniczącym Komisji Strategii Wyborczej, przewodniczącym Zgromadzenia Parlamentarzystów z Izby Radców oraz sekretarzem generalnym Izby Radców tworzą Zarząd Partii. Zarząd Partii Liberalno-Demokratycznej jest ciałem koordynującym działalność wszystkich organów ugrupowania, podejmuje również decyzje w ważnych kwestiach dotyczących spraw partyjnych¹⁶.

Zgodnie z art. 27 Statutu PLD najwyższym organem stronnictwa jest Konwent Partii, w którego skład wchodzi wszyscy parlamentarzyści oraz po czterech przedstawicieli z każdej prefektury, w tym jeden przedstawiciel Sekcji Młodzieży oraz jedna przedstawicielka Sekcji Kobiet. Jest to ciało zwoływane raz w roku przez przewodniczącego za zgodą Rady Generalnej. Na każdej sesji Konwentu wybierani są jego przewodniczący oraz wiceprzewodniczący.

¹³ Zob. Statut PLD w wersji angielskiej, <https://www.jimin.jp/english/about-ldp/constitution/index.html> [8.02.2014].

¹⁴ K. Żakowski, *Wewnątrzpartyjne uwarunkowania...*, s. 27.

¹⁵ *Ibidem*, s. 28.

¹⁶ *Ibidem*, s. 27–28.

Mimo formalnej wyższości tego ciała nad innymi strukturami wewnątrzpartyjnymi w praktyce znacznie większa władza jako organowi przypada Radzie Generalnej, która jest znacznie częściej zwoływana aniżeli Konwent i zajmuje się całokształtem najistotniejszych spraw partyjnych. By projekt ustawy został uznany za partyjny, każdorazowo musi uzyskać aprobatę Rady Generalnej. Zgodnie z art. 37 Statutu PLD jest to organ tworzony przez 31 członków. Obecnie w Radzie zasiada 14 polityków wybranych z grona posłów izby niższej, 6 przedstawicieli izby wyższej oraz 11 członków mianowanych przez przewodniczącego partii. Spośród członków wybierany jest przewodniczący Rady Generalnej, którą to funkcję należy uznać za jedną z najbardziej prestiżowych w strukturze ugrupowania.

Jednym z głównych ośrodków decyzyjnych w Partii Liberalno-Demokratycznej jest Rada Badań Politycznych. Zgodnie z art. 42 Statutu PLD wszystkie ustawy, które mają być oficjalnie przyjęte jako polityka partii, muszą zostać poddane dyskusji w Radzie Badań Politycznych. Ciało to jest tworzone przez parlamentarzystów ugrupowania oraz przedstawicieli świata nauki i innych kręgów eksperckich powołanych przez przewodniczącego PLD na podstawie kryteriów wiedzy i doświadczenia. W ramach Rady wyodrębniane są węższe ciała, takie jak Komitet Dyskusyjny, sekcje, komisje oraz komitety badań. Komitet Dyskusyjny jest tworzony przez przewodniczącego Rady Badań Politycznych, wyznaczanych przez niego wiceprzewodniczących oraz do 20 innych członków. W sekcjach, komisjach i komitetach prowadzi się badania nad konkretnymi ustawami i ich szczegółowymi zapisami, które są poddawane rozważaniom. Zwykle powołuje się około kilkunastu sekcji i w zakresie tematycznym odpowiadają one poszczególnym ministerstwom. Komisje zaś i komitety są ustanawiane w liczbie kilkudziesięciu i mają najwęższy zakres zainteresowań, będąc odpowiedzialnymi za konkretne zapisy i rozwiązania ustawowe.

Rys programowy oraz główne przyczyny predominacji PLD w japońskim systemie partyjnym

W preambule statutu PLD czytamy: „Partia Liberalno-Demokratyczna (...) jest liberalną partią polityczną, która jest zwolennikiem demokracji i podstawowych praw człowieka, dążącą do wniesienia pozytywnego wkładu do światowego pokoju i dobrobytu ludzkości, a wraz z Japończykami patrzy w przyszłość, zobowiązując się do ciągłej reformy”.

PLD należy uznać za siłę polityczną o charakterze konserwatywnym, która w sferze gospodarki realizuje program neoliberalny. W przyjętych w roku 1955 założeniach, które są aktualne do chwili obecnej, zwraca się szczególną uwagę na ochronę wolności, praw człowieka, demokracji, a także systemu parlamentarnego.

W nowym programie politycznym przyjętym w marcu 2001 r. wskazano na cztery główne kierunki działań, jakie miały być podejmowane w przyszłości.

Pierwszym z nich jest kontynuowanie działań mających na celu umacnianie światowego pokoju, wolności oraz dbanie o wzrost suwerenności narodowej. Jako drugi kierunek ustanowiono dążenia do budowania społeczeństwa obywatelskiego i umacniania demokracji. Za trzeci priorytet działań obrano aktywność na rzecz ciągłego wzrostu gospodarczego, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia swobody działalności gospodarczej i wspierania wszystkich mechanizmów, mogących przyczynić się do budowy państwa dobrobytu. Czwarty kierunek działań dotyczył starań mających przynieść Japonii wzrost prestiżu na arenie międzynarodowej¹⁷. W realizacji tego ostatniego priorytetu dużą wagę przywiązuje się do bliskiej współpracy wojskowej i gospodarczej ze Stanami Zjednoczonymi.

W oficjalnych dokumentach PLD można odnaleźć liczne hasła i postulaty związane z ideą tzw. regulowanego kapitalizmu, dla którego charakterystyczne jest aktywne oddziaływanie państwa na przebieg procesów gospodarczych i jego zaangażowanie w inwestycje. Ogłaszając i realizując programy socjalne, Partia Liberalno-Demokratyczna nawiązywała niekiedy do idei sprawiedliwości społecznej¹⁸.

Przyczyn utrzymywania się dominacji PLD w życiu politycznym i systemie partyjnym Japonii jest wiele. Wśród nich należy wskazać utożsamianie tej partii z sukcesami Japonii na polu gospodarki, będące wynikiem jej długoletnich rządów, jak również z kierunkiem polityki zagranicznej, której fundamentem jest sojusz ze Stanami Zjednoczonymi. Na uwagę zasługują też związki elity partyjnej ze światem przemysłowo-finansowym oraz silne struktury terenowe w poszczególnych jednostkach państwa. Największe sukcesy PLD odnosi na terenach wiejskich, co poniekąd jest wynikiem zachowawczego nastawienia mieszkańców japońskich wsi. Wśród oczywistych przyczyn dominacji PLD należy wskazać fakt, że na jej korzyść działa sposób ukształtowania systemu wyborczego, a zwłaszcza kształt okręgów wyborczych¹⁹.

Politycy Partii Liberalno-Demokratycznej dzięki wieloletniemu utrzymywaniu się przy władzy stworzyli warunki, które pozwoliły im na dokonywanie manipulacji w obrębie systemu wyborczego. Wykazują one cechy wspólne ze zjawiskiem *gerrymanderingu*. *Gerrymandering* polega na instrumentalnym wytyczaniu lub zmianie granic okręgów wyborczych w celu uzyskania maksymalnych korzyści dla wybranych kandydatów, partii politycznych lub grup interesu²⁰. Na gruncie japońskiego systemu

¹⁷ S. Kubas, *Konsolidacja demokracji...*, s. 134.

¹⁸ K. Kishimoto, *Politics in modern Japan. Development and Organisation*, Tokyo 1995, s. 96.

¹⁹ A. i L. Garliccy, *Wstęp*, [w:] *Konstytucja Japonii*, przeł. T. Suzuki, P. Winczorek, Warszawa 1990, s. 15.

²⁰ M. Chmaj, W. Skrzydło, *System wyborczy w Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2011, s. 46; zob. szerzej: A. Żukowski, *Gerrymandering – manipulacja granicami okręgów wyborczych w systemach demokratycznych*, [w:] *Przestrzeń wyborcza Polski*, red. M. Kowalski, Warszawa 2003, s. 179–190.

wyborczego można wskazać na praktyki wykazujące cechy wspólne z *gerrymanderingiem*, które przybierają postać nieuwzględniania zintensyfikowanych ruchów migracyjnych ludności i niedokonywania w związku z nimi korekt w granicach okręgów wyborczych. Kształt okręgów wyborczych sprzyja dysproporcji w sile głosu zwłaszcza wyborcy miejskiego i wiejskiego, co narusza konstytucyjną zasadę równości wyborów. Dysproporcja siły głosu przejawia się w tym, że w niektórych okręgach, mających charakter miejski, na 1 mandat przypada około 400 tysięcy głosów, podczas gdy istnieją okręgi wiejskie, w których do zdobycia mandatu wystarczy głos około 150 tysięcy wyborców. Zauważalny jest zatem fakt, że obszary wiejskie posiadają w parlamencie wyraźną nadreprezentację. Jest to rezultatem względnej niezmienności kształtu okręgów wyborczych od momentu ich wytyczenia po II wojnie światowej aż do chwili obecnej²¹. Współczesny system wyborczy Japonii nie uwzględnia zmian demograficznych, będących rezultatem ruchów migracyjnych, w wyniku których obecnie około 78 procent Japończyków żyje w miastach, podczas gdy jeszcze w latach 40., a więc w okresie wyznaczania okręgów wyborczych, około 60 procent zamieszkiwało obszary wiejskie. PLD wykazuje daleko idącą niechęć wobec reformy prawa wyborczego i zmiany tego stanu rzeczy, która wynika z oczywistego faktu, że jej wyborcy w dużej mierze rekrutują się właśnie z obszarów wiejskich.

Najbliższa, zapewne kilkunastoletnia przyszłość pokaże, czy uda się stronnictwu obecnego premiera Shinzo Abego nadal utrzymywać pozycję najbardziej relevantnego ugrupowania w systemie partyjnym Japonii.

SUMMARY

PREDOMINATION OF LIBERAL DEMOCRATIC PARTY OF JAPAN IN THE PARTY SYSTEM-SELECTED ASPECTS

The Japanese party system, according to assumptions of Giovanni Sartori's classification, should be considered as the predominant-party system. Liberal Democratic Party is occupying a dominant position in this system. The LDP has been in power since 1955, except for a brief period in 1993 and 2009, when the party was deprived of power because of electoral defeats. In remaining elections, the party has been achieving victories and thanks to that the LDP gained an absolute majority in the parliament and could self-govern. The LDP should be considered as a conservative political power, realizing the neoliberal program in the economy. Among the reasons for the dominance of the party, particular attention should be paid to the fact that it bases on the rural electorate and that the electoral system works to its advantage.

²¹ S. Kubas, *Konsolidacja demokracji...*, s. 118.